

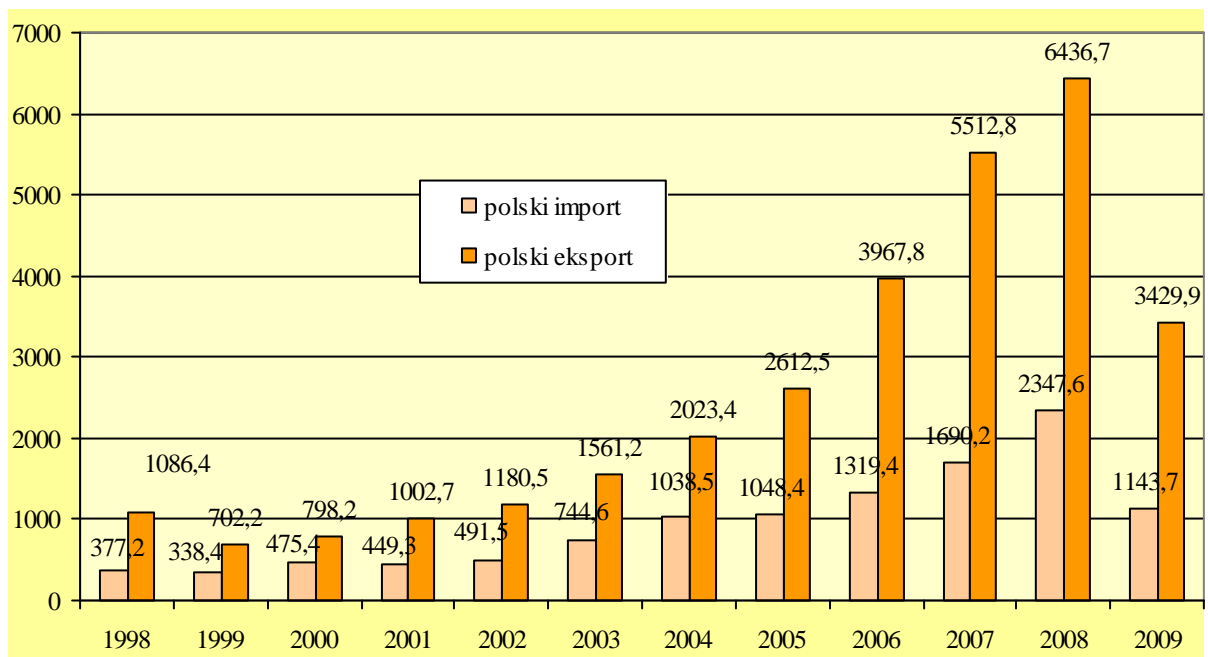
AMBASADA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
NA UKRAINIE
WYDZIAŁ EKONOMICZNY
01034 Kijów, ul. Jarosławiw Wał 12
tel: (044) 230.07.00, fax: (044) 270.63.36

POLSKO-UKRAIŃSKA WSPÓLPRACA GOSPODARCZA W 2009 ROKU

I. Wymiana towarowa

Po rekordowym dla polsko-ukraińskiej wymiany handlowej (mimo widocznych już oznak załamania w IV kwartale) roku 2008, kolejny rok przyniósł drastyczne obniżenie intensywności wzajemnych obrotów towarowych. Podstawową przyczyną tego stanu rzeczy był trwający światowy kryzys gospodarczy, który szczególnie mocno wpłynął na sytuację ekonomiczną Ukrainy.

Rys. 1. Obroty towarowe pomiędzy Polską i Ukrainą w latach 1998 – 2009 (mln USD)

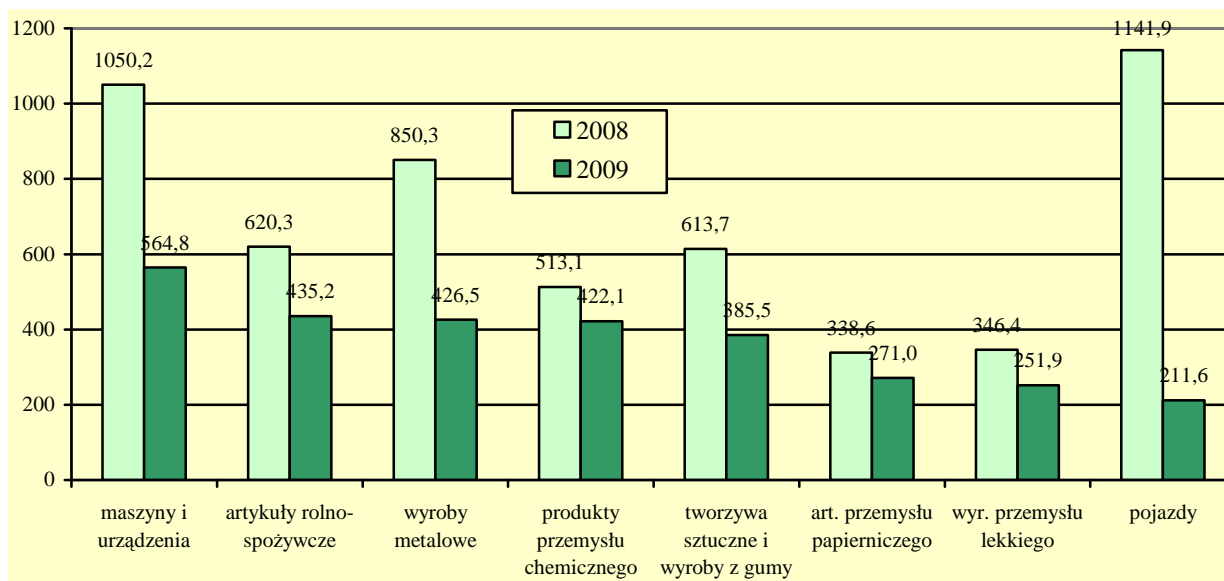
Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wartość eksportu. Polski eksport na Ukrainę (wg danych GUS) wyniósł w 2009 r. **3429,9 mln USD** (z tego w I kw. 675,5 mln USD, w II kw. 840,6 mln USD, w III kw. 912,3 mln USD i 1001,5 mln USD w IV kw.), co oznacza **spadek** w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego o **46,7%** (o 3006,8 mln USD). Pewna poprawa sytuacji nastąpiła w drugim półroczu, a właściwie dopiero w październiku i listopadzie – po trzech kwartałach skala spadku eksportu wyrażona w dolarach wynosiła 54,3%, a średnia miesięczna wartość dostaw nie przekraczała 270 mln USD. W samym III kwartale średnia wartość dostaw wyniosła 304,1 mln USD miesięcznie, a w październiku i listopadzie 342,2 mln USD (w grudniu ponownie nastąpił spadek do 317 mln USD). Było to jednak zjawisko zgodne z ogólnym pozytywnym trendem w Polskim eksporcie pod koniec roku i nie wpłynęło na

odzyskanie znaczenia ukraińskiego rynku dla dostaw z Polski. Skala spadku całego polskiego eksportu (który osiągnął wartość 133,65 mld USD) była mniejsza i wyniosła 22,2%. W efekcie **udział eksportu** na Ukrainę w całym polskim eksporcie zmniejszył się z 3,7% w 2008 r. do **2,57%**. W 2009 r. Ukraina zajęła 11 miejsce wśród najważniejszych odbiorców polskich towarów eksportowych (8 miejsce w 2008 r.) Dane w euro: polski eksport na Ukrainę – 2460,5 mln EUR, spadek o 43,4%, przy spadku całego eksportu o 17,1%.

Według ukraińskich danych statystycznych import z Polski w 2009 r. osiągnął wartość **2170,3 mln USD**. Oznacza to, że tylko 63,3% polskiego eksportu jest rejestrowane przez stronę ukraińską jako dostawy z Polski. Import z Polski okazał się niższy niż w 2008 r. o **49,3%**. Ogólny spadek w ukraińskim imporcie wyniósł 46,9%, a import z państw europejskich obniżył się o 46,7%. Spośród innych ważnych partnerów handlowych Ukrainy mniejszą skalę spadku dostaw na Ukrainę zanotowały m.in. Rosja (spadek o 31,8%), Niemcy (o 46,2%), Kazachstan (o 34,8%), Białoruś (o 39,7%), Uzbekistan (o 22,5%) i Francja (o 42,3%). Bardziej niż w przypadku Polski obniżył się import m.in. z Chin (o 51,2%), z Włoch (o 53,1%), z Turcji (o 51,2%) i Stanów Zjednoczonych (o 54,2%), a także z Wielkiej Brytanii, Czech, Słowacji i Rumunii, najbardziej z Turkmenistanu (o 87,2%), Japonii (o 81,4%) i Korei (o 72,3%). Udział dostaw z Polski w całym ukraińskim imporcie obniżył się z 5% w 2008 r. do 4,8% (mimo to Polska przesunęła się z 5 na 4 pozycję wśród najważniejszych dostawców towarów na Ukrainę, wyprzedzona jedynie przez Rosję, Niemcy i Chiny).

Rys. 2. Porównanie struktury polskiego eksportu na Ukrainę w 2008 i 2009 r. (w mln USD).

Źródło: dane GUS

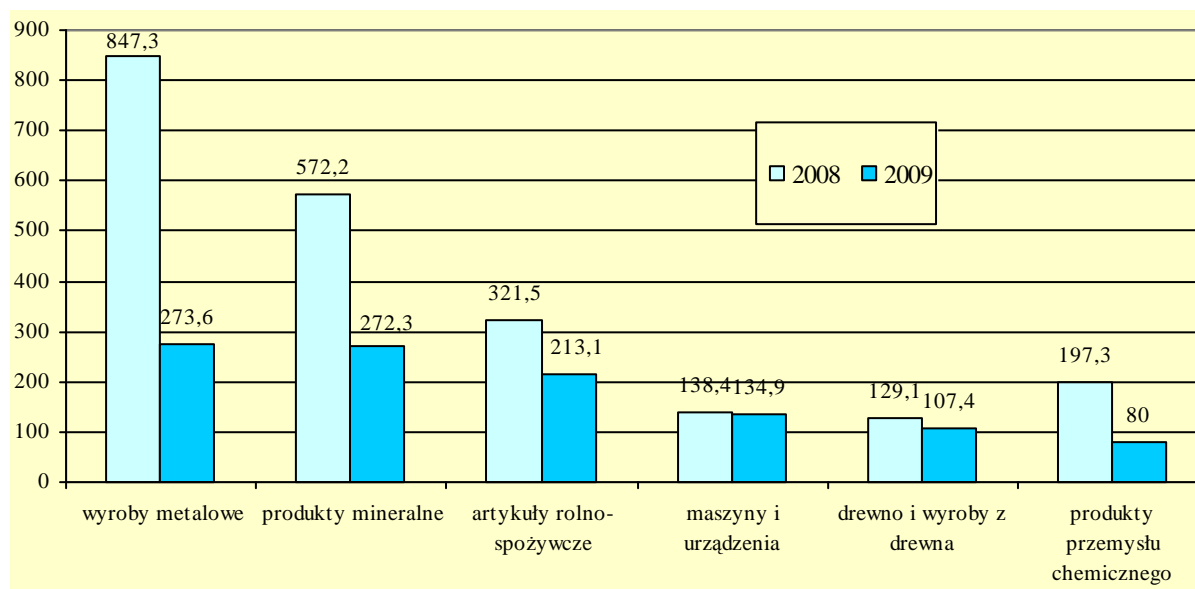
Struktura eksportu. W 2009 doszło do istotnych zmian w strukturze polskiego eksportu na Ukrainę. W porównaniu do roku poprzedniego udział wyrobów **przemysłu elektromaszynowego** obniżył się z blisko 34,7% do 23,2%. Stało się to za sprawą drastycznego spadku eksportu w kategorii pojazdy, których udział obniżył się z 17,7% do 6,2% (spadek wartości eksportu o 81,5%). Udział eksportu maszyn i urządzeń wzrósł nieznacznie do poziomu 16,5%. Wyraźnie **wzrosło** natomiast **znaczenie artykułów rolno-spożywczych** – z 9,6% do 12,7%. Było to efektem relatywnie niewielkiego spadku wartości dostaw produktów pochodzenia roślinnego i gotowych artykułów spożywczych. Zwiększył się także znacznie udział eksportu produktów **przemysłu chemicznego** z 8% do 12,3% (w kategoriach bezwzględnych spadek o niespełna 18%) oraz udział eksportu tworzyw sztucznych i wyrobów z gumy z 9,5% do 11,2%. Zmniejszył się udział **wyrobów metalowych** z 13,2% do 12,4%. Zwiększyło się znaczenie eksportu wyrobów **przemysłu**

papierniczego z 5,3% do 7,9% oraz artykułów **przemysłu lekkiego**: z 5,4% do 7,4%. Produkty mineralne zmniejszyły swój udział z 5,4% do 4,2%, natomiast wyroby z kamienia, gipsu, cementu itp. stanowiły 3,4% polskiego eksportu w porównaniu do 4% w 2008 r. Generalnie, **we wszystkich znaczących kategoriach polskiego eksportu zanotowano spadek wartości dostaw**.

Wartość importu. Dostawy towarów z Ukrainy do Polski (wg danych GUS) osiągnęły w 2009 r. wartość **1143,7 mln USD** i były niższe w porównaniu z rokiem ubiegłym o **51,4%**. Na koniec września wyrażony w dolarach spadek importu z Ukrainy wynosił aż 61%, a wartość miesięcznych dostaw wynosiła średnio niespełna 83 mln USD. Dopiero w październiku i listopadzie średnia wartość dostaw zbliżyła się do 150 mln USD miesięcznie (w grudniu wyniosła niewiele ponad 103 mln USD). Spadek dostaw z Ukrainy był większy niż w przypadku łącznych dostaw importowych do Polski, które zmniejszyły się o 30,7% (osiągając wartość 145,8 mld USD). Pod względem znaczenia w strukturze geograficznej polskiego importu, Ukraina zajęła dopiero 23 pozycję (o jedno miejsce niżej niż w ubiegłym roku), a jej udział zmniejszył się z 1,12% do 0,78%. Dane w euro: polski import z Ukrainy – 811,05 mln EUR, spadek o 48,8%, przy spadku całego importu o 26,3%.

Zgodnie z informacjami Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy eksport towarów do Polski w 2009 r. wyniósł **1213,1 mln USD** (co oznacza, że 94,3% ukraińskiego eksportu do Polski znalazło odzwierciedlenie w polskiej statystyce) i **był niższy** niż w analogicznym okresie roku poprzedniego o **48,1%**. Cały ukraiński eksport zmniejszył się w tym okresie o 40,7%, a eksport do państw europejskich o 48%. Bardziej niż w przypadku Polski, spośród dotychczasowych głównych rynków zbytu ukraińskich towarów, spadły dostawy do Włoch (o 57,8%) i Turcji (o 54,1%). Wzrosły dostawy do państw azjatyckich, przede wszystkim do Chin, Indii, Libanu, Bangladeszu, Iraku, Wietnamu, Pakistanu i Filipin. W rezultacie znaczenie eksportu do Polski zmniejszyło się z 3,5% w 2008 r. do 3,06% (Polska spadła z 4 na 8 pozycję wśród najważniejszych rynków zbytu ukraińskich towarów).

Rys. 3. Porównanie struktury polskiego importu z Ukrainy w 2008 i 2009 r. (w mln USD).

Źródło: dane GUS

Struktura importu. W strukturze polskiego importu z Ukrainy wyraźnie spadł udział **wyrobów metalowych** z 36% do 23,9%. Znacząco zwiększył się natomiast udział **artykułów rolno-spożywczych** – z 13,7% do 18,6%, a także **maszyn i urządzeń** – z 5,9% do 11,8% oraz wyrobów **przemysłu drzewnego** – z 5,5% do 9,4%. Zmniejszyło się znaczenie importu

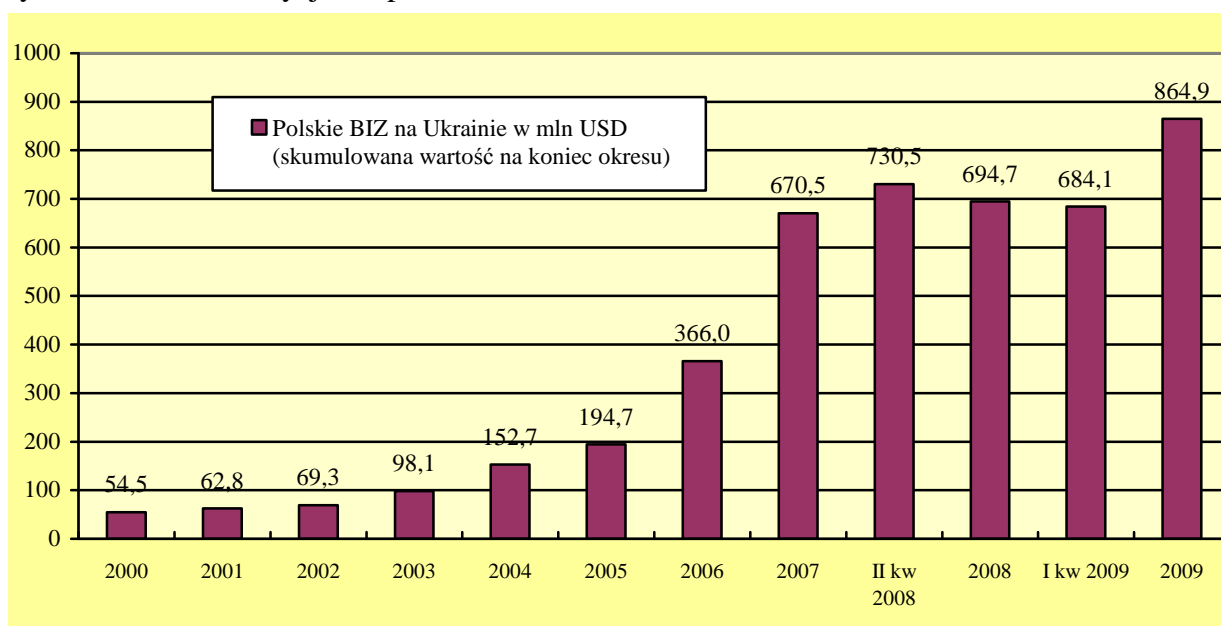
produktów mineralnych (przede wszystkim rud żelaza) – z 24,3% do 23,8% oraz wyrobów **przemysłu chemicznego** – z 8,4% do 7%. Spośród znaczących wartościowo kategorii towarów importowanych z Ukrainy w wymiarze bezwzględny wzrosły jedynie dostawy gotowych artykułów spożywczych.

II. Polskie inwestycje na Ukrainie

Według danych Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy, do 1 stycznia 2010 r. polskie przedsiębiorstwa zainwestowały na terenie Ukrainy **864,9 mln USD**. Daje to Polsce 12 miejsce na liście największych inwestorów zagranicznych na Ukrainie, z udziałem 2,2%, za Włochami (992 mln USD), a przed Szwajcarią (805,5 mln USD). Mimo wzrostu inwestycji nie udało się zatem odzyskać pozycji, którą Polska zajmowała na koniec 2007 r. – 11 miejsca wśród kierunków pochodzenia inwestycji, z udziałem 2,3%, ale poprawiony został wynik z końca 2008 r. kiedy to Polska spadła na 13 miejsce, a jej udział obniżył się do 1,9%. Zwiększenie poziomu polskich inwestycji nastąpiło przede wszystkim w II kwartale – polskie BIZ wzrosły wtedy o 167,7 mln USD, po wcześniejszym, trwającym przez kolejne trzy kwartały spadku wartości polskiego zaangażowania kapitałowego (łącznie o ponad 46 mln USD). Wzrost polskich inwestycji w II kwartale 2009 r. wynikał w przeważającej części z transakcji podniesienia przez bank PKO BP kapitału zakładowego w należącym do niego „Kredobanku” o kwotę 1 mld hrywien (blisko 130 mln USD). W II połowie 2009 r. polskie inwestycje na Ukrainie utrzymały trend wzrostowy i zwiększyły się o kolejne 13,1 mln USD. Ostatecznie przyrost polskiego zaangażowania na Ukrainie w 2009 r. wyniósł nieco ponad 170 mln USD i dzięki wspomnianej wyżej inwestycji PKO BP był siedmiokrotnie wyższy niż w 2008 r. (24,2 mln USD), ale jednocześnie istotnie odbiegał od rekordowego roku 2007 (300 mln USD napływu netto).

W rezultacie wspomnianej inwestycji PKO BP, udział sektora finansowego w polskich inwestycjach na Ukrainie wzrósł do ponad 50%. Obok „Kredobanku” do najważniejszych polskich projektów inwestycyjnych na Ukrainie należy zaangażowanie banków Pekao SA w UniCredit Ukraina i Getin Holding w Plus Banku (d. Prikarpatya Bank) oraz towarzystwa ubezpieczeniowego PZU SA w PZU Ukraina. Wśród podmiotów sektora przemysłowego do najważniejszych należą inwestycje firm Barlinek, Cersanit, Sanitec-Koło, Can-Pack, Maspex-Wadowice, Grupa Sobieski, TZMO, Inter-Groclin, firm meblarskich Forte, BRW i Nowy Styl, koncernu mięsnego Duda.

Rys. 4. Polskie inwestycje bezpośrednie na Ukrainie w latach 2000-2009 w mln USD

Źródło: Państwowy Komitet Statystyki Ukrainy

Kryzys gospodarczy na Ukrainie i będący jego skutkiem pogarszający się klimat inwestycyjny, zniechęcały polskich inwestorów do realizacji nowych projektów inwestycyjnych na Ukrainie. Należy przy tym podkreślić, że w większości przypadków było to wstrzymywanie decyzji inwestycyjnych, natomiast decyzje o pełnym wycofaniu inwestycji z Ukrainy były stosunkowo rzadkie i dotyczyły raczej niewielkich podmiotów. Na tle tej sytuacji warty odnotowania jest zakup przez firmę „Kulczyk Oil Ventures” Inc, wchodzącą do grupy kapitałowej „Kulczyk Investments”, 70% akcji ukraińskiej spółki gazowej „Kub-Gaz” z Ługańska, prywatnego producenta gazu, eksploatującego złoża we wschodniej Ukrainie. Transakcja, opiewająca na kwotę 45 mln USD, zostanie jednak prawdopodobnie zaliczona na poczet inwestycji kanadyjskich, ponieważ „Kulczyk Oil Ventures” jest zarejestrowana właśnie w tym kraju. Innym wartym odnotowania wydarzeniem było uroczyste uruchomienie pod koniec września, w obecności Prezydenta Ukrainy W. Juszczenko, drugiego etapu realizowanej przez firmę Cersanit rozbudowy zakładu płytki ceramicznej i ceramiki sanitarnej pod Nowogrodem Wołyńskim. Zakończenie tej inwestycji ma pozwolić na zwiększenie produkcji płytki z 7 do 12 mln m² rocznie oraz podwojenie potencjału w zakresie wytwarzania ceramiki sanitarnej do 2 mln szt., a w rezultacie na istotne umocnienie i tak już znaczącej pozycji rynkowej firmy Cersanit na Ukrainie.

III. Podsumowanie i wnioski

Biorąc pod uwagę łączne obroty towarowe, Polska utraciła w 2009 r. bardzo wysokie trzecie miejsce wśród głównych partnerów handlowych Ukrainy zajmowane w 2008 r. (po Rosji i Niemczech), spadając na piątą pozycję (Polskę wyprzedziły jeszcze Chiny i Kazachstan).

Skala spadku dostaw towarów z Polski na Ukrainę utrzymywała się przez cały rok na poziomie wyraźnie wyższym niż w przypadku całego polskiego eksportu – zwiększenie skali eksportu na Ukrainę w III, a szczególnie w IV kwartale, nie poprawiło w istotny sposób udziału tego rynku w łącznym polskim eksporcie (pozostał on wyraźnie niższy od ubiegłorocznego – 2,57% wobec 3,7% w 2008 r.). Według ukraińskich danych statystycznych **skala spadku importu z Polski okazała się nieznacznie większa niż spadek całego importu towarowego Ukrainy** (o 2,4 punktu procentowego), w tym spadek dostaw z innych państw europejskich (o 2,6 punktu procentowego). Udział importu z Polski zmniejszył się z 5% do 4,8%, ale jednocześnie Polska przesunęła się z 5 na 4 pozycję wśród głównych dostawców towarów na Ukrainę.

Podstawową przyczyną wyraźnego zmniejszenia polskiego eksportu na Ukrainę była trudna sytuacja gospodarcza w tym kraju, przejawiająca się znacznym spadkiem popytu na towary importowane – duży spadek dostaw importowych odnotowany został w przypadku wszystkich najważniejszych partnerów handlowych Ukrainy. **Fakt, iż ukraiński import z Polski zmniejszył się bardziej niż w przypadku innych państw europejskich wynika w dużym stopniu z odmiennej struktury dostaw.** W polskim eksporcie na Ukrainę dominowały samochody i ich części, których import został drastycznie ograniczony, zarówno na skutek sytuacji rynkowej (m.in. znaczny wzrost cen w hrywnach przy znacznie mniejszych możliwościach uzyskiwania finansowania kredytowego), jak też stosowanej polityki ochrony rynku (stosowanie do 7.09 ub. r. dodatkowej stawki celnej na import samochodów). Potwierdza to skala spadku importu w przypadku czołowych dostawców samochodów osobowych na rynek ukraiński – Korei i Japonii (o 70-80%). Ponadto duży udział w polskim eksporcie miały materiały budowlane (wyroby metalowe, ceramiczne itp.), zapotrzebowanie na które, w sytuacji zapaści budownictwa na Ukrainie, drastycznie spadło. Wyraźnie zmniejszyły się także zamówienia z ukraińskiego przemysłu, do którego trafiały dotąd polskie maszyny i urządzenia oraz wyroby metalowe. W rezultacie w omawianym okresie **doszło do istotnych przeobrażeń w strukturze polskiego eksportu na Ukrainę** – przede wszystkim

znaczącego spadku eksportu i zmniejszenia udziału pojazdów kołowych, przy jednoczesnym zwiększeniu udziału innych towarów, głównie artykułów rolno-spożywczych oraz produktów chemicznych (szczególnie kosmetyków). Prawie połowa spadku wartości polskiego eksportu na Ukrainę w omawianym okresie dotyczyła wyrobów przemysłu elektromaszynowego, w tym przede wszystkim pojazdów.

Relatywnie dobrze poradziły sobie na rynku ukraińskim w 2009 r. **wybrane artykuły konsumpcyjne** z Polski – owoce, papierowe artykuły higieniczne, kosmetyki, środki piorące i leki (dzięki trzem ostatnim skala spadku eksportu produktów przemysłu chemicznego okazała się stosunkowo nieznaczna) oraz niektóre artykuły tekstylne. Spożycie tych artykułów spadło w mniejszym stopniu, a dodatkowo polscy eksporterzy, ze względu na obniżenie wartości złotego, byli w stanie skutecznie konkurować z importem z innych krajów. Nie bez znaczenia mogła być także kapitałowa i osobowa (kadra menadżerska) obecność Polski w ukraińskich sieciach handlowych.

Tempo spadku importu towarów z Ukrainy w II półroczu wyraźnie się zmniejszyło, ale pozostało bardzo duże, znacząco większe niż skala spadku całego polskiego importu. Udział dostaw z Ukrainy w polskim imporcie poprawił się nieznacznie z 0,6% na koniec czerwca br. do 0,78%, ale pozostał istotnie niższy niż i tak niski udział importu z Ukrainy w latach ubiegłych (powyżej 1%) Analogiczne wnioski wynikają z analizy statystyki ukraińskiej: dostawy towarów do Polski, pomimo ożywienia w II połowie roku (ich udział wzrósł z 2,68% do 3,05%), zmniejszyły się bardziej niż cały ukraiński eksport.

To, iż ukraińskie dostawy do Polski zmniejszyły się bardziej niż dostawy do innych państw, wynika m.in. z faktu, iż **Polska praktycznie nie „partycypowała” w będących główną siłą napędową ukraińskiego eksportu dostawach zbóż** (ze względu na obowiązujące w UE stawki celne i nadwyżkę zbóż na rynku wewnętrznym). Radykalnie zmniejszyły się przy tym zakupy głównego asortymentu eksportowego Ukrainy – **wyrobów hutniczych**. Zaobserwowane w drugim półroczu ożywienie dostaw z Ukrainy było głównie efektem ponownego wzrostu zakupów **ukraińskich rud żelaza**, które ponownie stały się największą wartościowo, jednostkową pozycją w polskim imporcie z tego kraju (15,8% udziału). Znaczący spadek produkcji i eksportu **w ukraińskim przemyśle chemicznym**, szczególnie w odniesieniu do tradycyjnie importowanej przez Polskę chemii organicznej, jest kolejną przyczyną większej, niż w przypadku innych państw, skali spadku ukraińskiego eksportu do Polski.

Wzrost polskich inwestycji w czasie trwającego nadal kryzysu gospodarczego, przynajmniej w odniesieniu do inwestycji PKO BP, wynikał z konieczności wsparcia znajdującego się w trudnej sytuacji finansowej podmiotu zależnego, ale również chęci wykorzystania okresu dekonjunktury do wzmocnienia własnej pozycji rynkowej. Polscy inwestorzy wykazują uzasadnioną w obecnym okresie dużą ostrożność (czy wręcz wstrzeźliwość) w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych na Ukrainie. Istotne jest by towarzyszyła temu jednocześnie umiejętność dostrzegania pojawiających się szans ekspansji na tym rynku, wynikających m.in. z przeceny ukraińskich aktywów.

Opracował: Paweł Gębski, Wydział Ekonomiczny Ambasady RP w Kijowie.